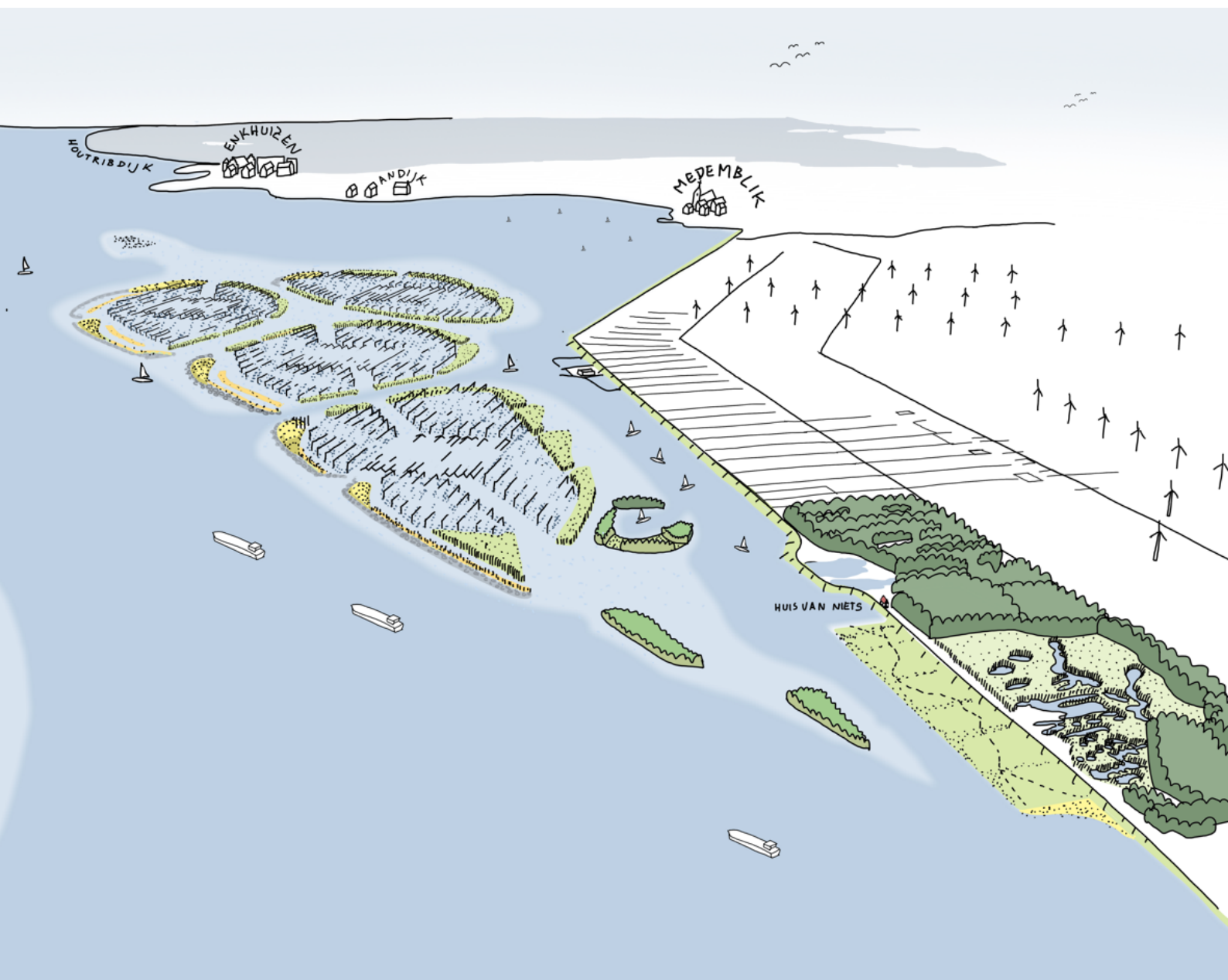

30 mei Commissie leefomgeving, Provincie Noord-Holland

Spreektekst sprekers

Het Meerlicht consortium en wetenschappelijke adviseurs Deltares, Waardenburg Ecology en Witteveen+Bos vertellen over het Buitendijks Plan 3.0

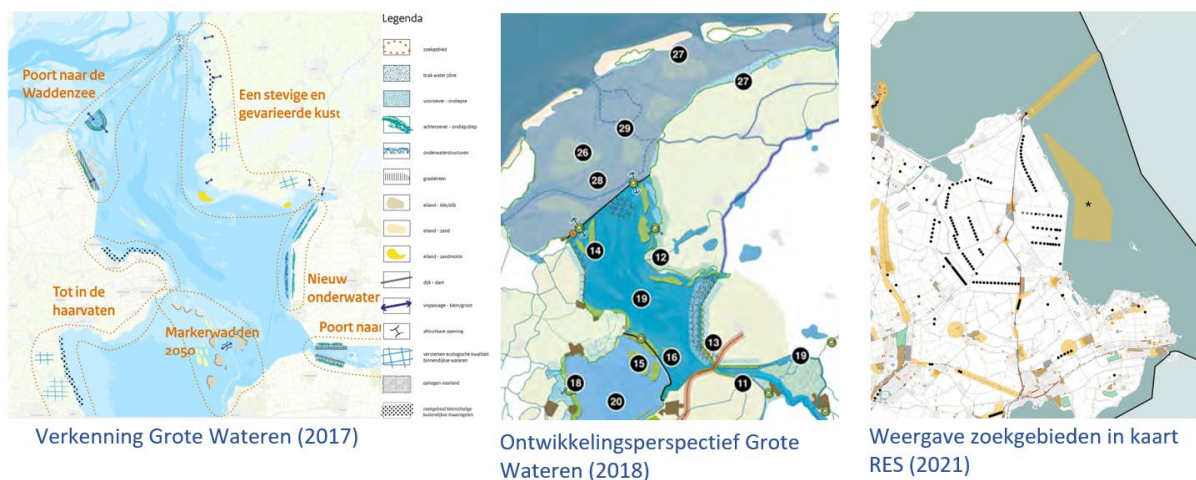

1. Meerlicht (Michiel Mosterman)

Geachte commissieleden,

Namens het Meerlicht consortium bied ik u hierbij het Buitendijks Plan 3.0 aan. Meerlicht is een samenwerkingsverband van GroenLeven, Van Oord en Engie en werkt samen met kennisinstututen en adviesbureaus. Daarmee is een samenwerkingsverband ontstaan dat uniek is in de wereld. Ik ben blij dat een aantal van deze partijen vanavond aanwezig is om het plan toe te lichten.

Sinds 2017 is vastgesteld dat in de Wieringerhoek een maatregelenpakket van eilandjes, ondieptes en luwe zones uitgevoerd moet worden. De figuren hieronder laten eerdere plannen zien. Vervolgens is het integrale Buitendijks Plan ontstaan en is het plan opgenomen in de RES die in 2021 is vastgesteld. Sinds de vaststelling van de RES heeft Meerlicht samengewerkt om een plan te maken. Het Buitendijks Plan 2.0 is na overleg met de omwonenden en belangenorganisaties aangepast. Het resultaat is dit plan 3.0.

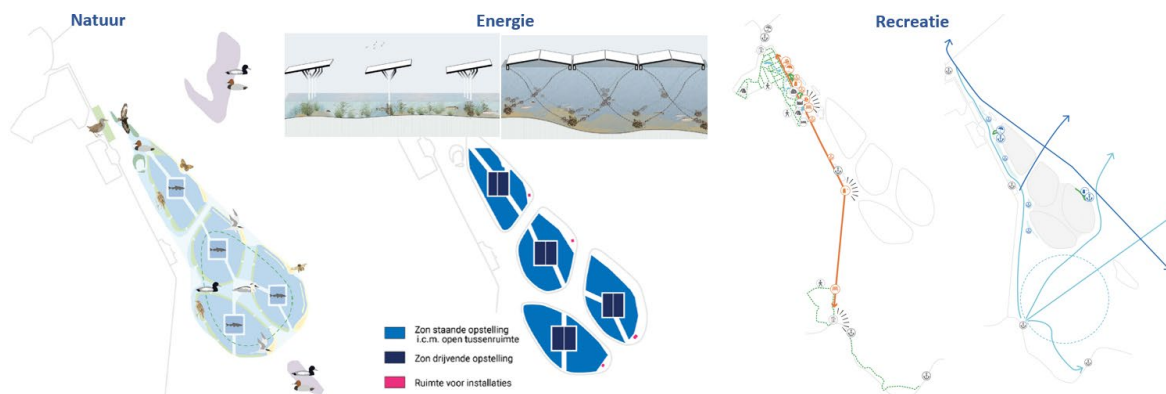
U heeft de afgelopen periode in de media vast gehoord over een plan om 2,5 miljoen drijvende zonnepanelen op het IJsselmeer te leggen. Dat is niet ons plan en ik betwijfel of zo'n plan bestaat.

Wat is dan wel ons plan? Het zijn eigenlijk drie plannen in één. Het is een plan voor natuur, duurzame energie en recreatie. Als u naar de volgende pagina kijkt, dan ziet u het overzicht.

Natuur: Het voorziet in ruim 2.000 hectare aan ondieptes en luwe zones waardoor de biodiversiteit en voedselmogelijkheden voor vissen en vogels enorm verbetert. Daarmee voorziet het in de verplichting voor de Kaderrichtlijn water.

Energie: Het plan wekt 2 TWh groene stroom op. Dat komt overeen met meer dan 100 hedendaagse windturbines of 50 grote zonneparken op landbouwgrond. We gaan niet alleen uit van drijvende zonnepanelen, maar voor het grootste deel van zonnepanelen op palen die de zon volgen (solar trackers). Voor de bewoners worden participatiemogelijkheden geboden.

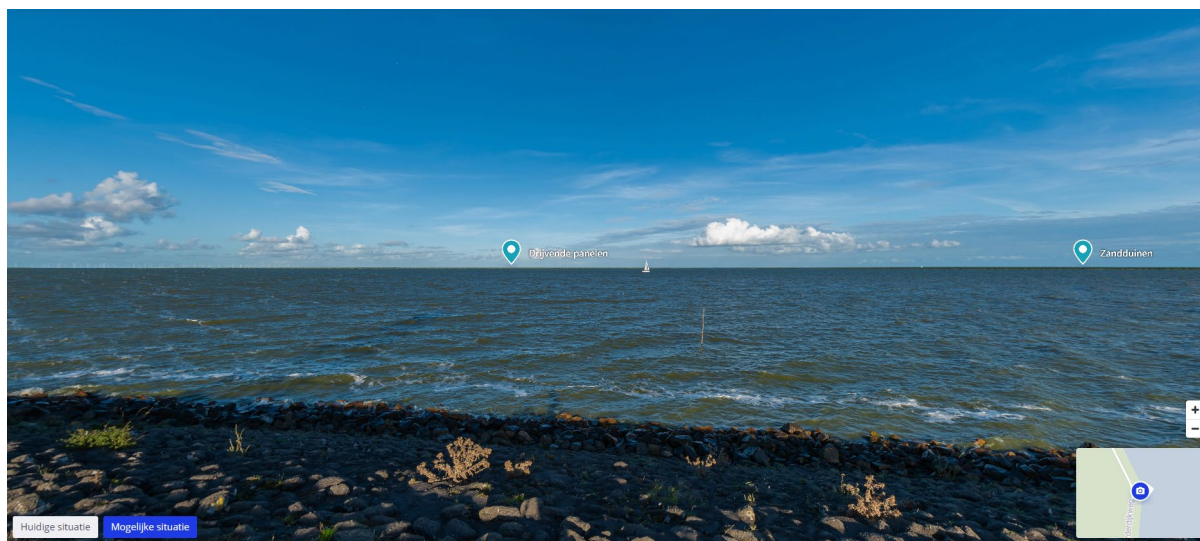
Recreatie: In het plan wordt water- en landrecreatie versterkt door nieuwe fiets-, vaarroutes ankerplaatsen en een recreatiestrand.

Themakaarten van Buitendijks Plan 3.0

De samenhang tussen de drie is wat het plan bijzonder maakt. De elektriciteitsopbrengsten van de zonnepanelen dekken de kosten van het plan. De geulen voor doorstroming en recreatie vormen de plek voor grondstoffen voor de natuurontwikkeling. En de natuurontwikkeling is de bescherming van de zonnepanelen.

Kaarten geven een beeld van boven. Belangrijk is natuurlijk, wat er zichtbaar is vanaf de dijk. Hieronder ziet u een visualisatie van het plan vanaf de Wieringermeerdijk. Het plan is door de afstand en de beperkte hoogte nauwelijks zichtbaar.

Impressie: zicht vanaf de Wieringermeerdijk

Op www.buitendijksplan.nl vindt u een film met meer visualisaties. Ik denk dat u als u dit bekijkt net zo enthousiast wordt over het plan als wij. Ook nodig ik u graag uit om een keer een drijvend zonnepark te komen bezoeken.

Dank voor uw aandacht.

2. Deltares (Sacha de Rijk)

Goedenavond staten en commissie leden.

Gaat natuur samen met zonnepanelen op het IJsselmeer? Dat roept vragen bij u op. Dat snap ik heel goed want ik vroeg me dat ook af toen provincie NH in 2020 naar ons toe kwam met precies die vraag. Ik ben Sacha de Rijk, ecooloog bij Deltares, een onafhankelijk onderzoeksinstituut op het gebied van water en ondergrond. Ik werk ruim 13 jaar aan het IJsselmeergebied.

Het IJsselmeer heeft aardig wat veranderingen ondergaan door het afsluiten. Het peil van het meer wordt beheerd door de mens en de oevers zijn verstevigd. Dat was nodig voor de waterveiligheid van Nederland en inwoners van Noord-Holland. En natuurlijk de noodzaak van voldoende zoet water voor drinkwater en landbouw.

Het afsluiten heeft echter ook geleid tot allerlei problemen voor de natuur van het IJsselmeer. De natuurlijke verbinding is geblokkeerd en trekroutes van vis verstoord. Ook zijn geschikte leefgebieden voor dieren en planten verloren gegaan. Het ontbreekt aan natuurlijke oeverhabitats. Deze gebieden zijn van belang voor de groei van waterplanten waar vis kan schuilen, paaien en opgroeien.

De knelpunten hebben geleid tot een plan van de nationale overheid om de natuur te herstellen: het programma PAGW; de Programmatische Aanpak Grote Wateren. In ons onderzoek hebben we gekeken hoe we kunnen aansluiten bij de doelen van PAGW.

Welke ervaringen en observaties konden we gebruiken? Ten eerste worden drijvende zonnepanelen al op meerdere plaatsen toegepast in Nederland. Bijvoorbeeld in het drinkwaterreservoir bij Andijk. We zien dat de waterkwaliteit goed blijft. Dankzij een aantal jaar meten, weten we dat doorstroming belangrijk is, de diepte onder de panelen en de hoeveelheid licht die er nog tussen de panelen het water kan bereiken. Om te toetsen of er voldoende licht in het water komt heeft Deltares samen met TNO een lichtmodel gemaakt.

Daarnaast hebben we de kennis gebruikt, opgedaan samen met Natuurmonumenten rond de aanleg van Marker Wadden. In de ondiepe delen tussen en rond de eilanden begon de groei van waterplanten al na 2 jaar en dus liet vis ook niet lang op zich wachten. Na drie jaar hadden we een lint van 30 km tussen en langs de eilanden met waterplanten dat een voortplantingsgebied voor 14 verschillende vis soorten bood.

Tot slot. De vraag was aan Deltares gesteld of natuur en opwek van zonne-energie samen kunnen gaan. Uit het onderzoek blijkt dat het kan. Belangrijk natuurlijk om vinger aan de pols te houden. Dat betekent monitoren, meten en observeren. Liefst ism vrijwilligers, bewoners en scholieren uit de omgeving. Op die manier kunnen we u hier over 5 jaar vertellen hoe het gaat.

Dank voor uw aandacht.

3. Waardenburg Ecology (Martijn Dorenbosch)

Beoordeling ecologische effecten op het IJsselmeergebied

Goedenavond iedereen. Ik ben Martijn Dorenbosch, werkzaam als senior aquatisch ecooloog bij Waardenburg Ecology. Wij zijn een onafhankelijk kennisbureau en voeren ecologisch onderzoek uit op en onder water. Wij hebben het Buitendijks Plan beoordeeld op kansen en effecten voor ecologie in het IJsselmeergebied.

Buitendijks Plan beïnvloedt de ecologie van het IJsselmeer op meerdere manieren:

- Ten eerste wordt een groot oppervlak ondiepe onderwaternatuur gecreëerd waarbij veel waterplanten gaan groeien. Al uitgevoerde projecten zoals de Marker Wadden en de natuurvoorzieningen Trintelzand en Windpark Fryslân hebben aangetoond dat deze natuurwaarden ook daadwerkelijk ontstaan. Dit type natuur komt nu te weinig voor in het IJsselmeer. Het gaat in het Buitendijks Plan om een serieus groot areaal nieuwe natuur waarbij honderden tot duizenden hectares nieuw leefgebied ontstaan voor kenmerkende soorten van het IJsselmeergebied. Verschillende Natura 2000 doelsoorten zullen hiervan profiteren, denk aan vogels zoals lepelaar, kuifeend, visdief en bruine kiekendief maar ook aan meervleermuis.
- Ten tweede ontstaat er door de combinatie natuur en energiewinning een gevarieerd onderwaterlandschap. Diepe en ondiepe plekken wisselen elkaar af, er zijn zonnige plekken die opwarmen en er zijn schaduwrijke plekken onder de panelen. Dit resulteert in een divers onderwaterlandschap met meerdere functies voor natuur. Soorten kunnen hier voedsel verzamelen, zich voortplanten, maar ook overwinteren of schuilen tegen extreem weer dat door klimaatverandering steeds vaker voorkomt.
- Een keerzijde van Buitendijks Plan is dat bestaande mosselbanken verloren gaan door het verondiepen. Deze mosselen vormen een belangrijke voedselbron voor schelpdier-etende vogels, o.a. de Natura 2000 vogelsoort Toppereend. Het verlies aan mosselbanken kan echter gemitigeerd worden door het aanleggen van nieuwe, kunstmatige mosselriffen. Hierbij wordt hard substraat op de bodem gebracht waar zich vervolgens massaal mosselen op gaan vestigen, die weer gegeten kunnen worden door vogels. Deze maatregel is reeds uitgevoerd en gemonitord in IJburg tussen 2007 en 2023 en in de natuurvoorziening Windpark Fryslân tussen 2021 en 2023. Metingen laten zien dat de kunstmatige mosselbanken tussen de 10 en 100 x meer mosselen bevatten dan de oorspronkelijke mosselbanken. Observaties van vogels tonen daarnaast aan dat eenden ook daadwerkelijk gebruik maken van de kunstmatige banken. Nieuwe kunstmatig aangelegde mosselbanken functioneren dus daadwerkelijk als foerageergebied voor vogels.

Dank voor uw aandacht.

Kolonies mosselen op een kunstmatige mosselbank (IJburg, foto Waardenburg Ecology)

4. Witteveen+Bos (Maarten Jansen)

Waterkwaliteit IJsselmeer en drinkwatervoorziening

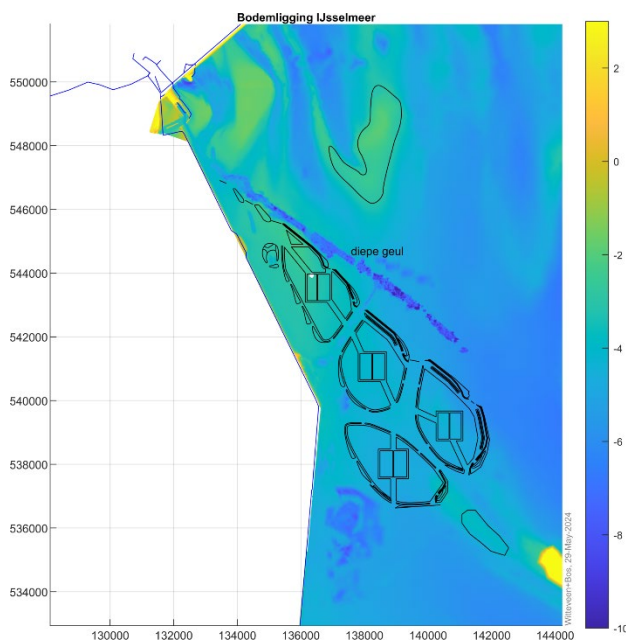
Goedenavond staten- en commissieleden. Mijn naam is Maarten Jansen, expert waterkwaliteit en kwantiteit bij Witteveen+Bos, een onafhankelijk adviesbureau. Wij zijn gevraagd om het Buitendijks plan te beoordelen op de waterkwaliteit en drinkwatervoorziening van het IJsselmeer

Het IJsselmeer wordt ook wel de regenton van Nederland genoemd. Het is de grootste Nederlandse zoetwater voorraad en dat moeten we ook zo houden. Het zoete water voor de provincies Noord-Holland, Flevoland en de noordelijke provincies komt (deels) uit het IJsselmeer.

De regenton is vrijwel altijd gevuld, met een zomer- en winterpeil. Wat ver onder het wateroppervlak zit heeft dus geen invloed op de voorraad. Alleen die delen die boven water uitsteken verkleinen de buffer. Daarom is het oppervlakte van BDP dat boven water uitsteekt zo klein mogelijk gehouden. We hebben het over 0,14% van de zoetwater voorraad. Het nieuwe peilbesluit 2019 om het zomerpeil 5 cm extra te laten fluctueren leidt al tot +20% zoetwater voorraad. Andere plannen in het IJsselmeer, zoals de vismigratierivier, versterking Houtribdijk, Klimaatbuffer bij Andijk en de MER Wieringerhoek hebben eenzelfde of zelfs grotere invloed op de capaciteit van de regenton.

Die regenton heeft ook een aantal kleine kieren waarbij zout in het IJsselmeer terecht komt. Dat kan door lek door de Afsluitdijk, het lozen van zout kwelwater vanuit de polders (van Noord-Holland en overige provincies) en een beetje zout in het aangevoerde water van de IJssel.

Hoe houden we het IJsselmeer zoet?

Huidige bodemligging IJsselmeer

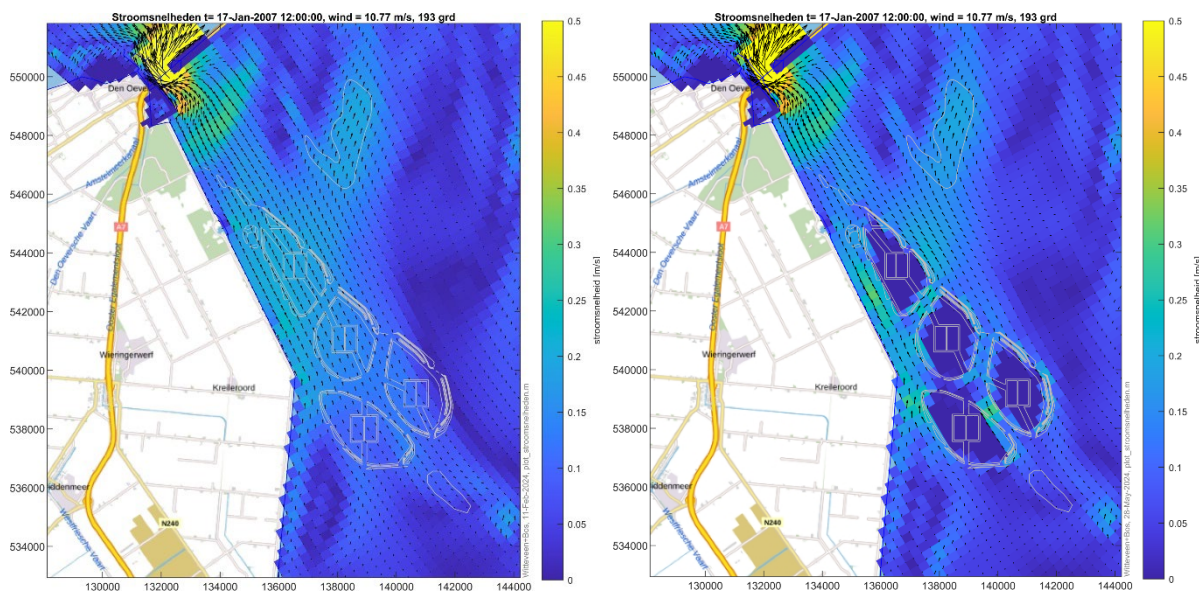
Bij de Afsluitdijk wordt zoveel mogelijk het zoute water direct terug geloosd naar de Waddenzee. Zout water is zwaarder dan zoet water en blijft vaak in de diepe putten bij de Afsluitdijk achter. Bij het spuien gaat dit weer richting Waddenzee. Ook loopt er een zouttong vanaf de Afsluitdijk de diepe geul Den Oever-Medemblik in. Deze geul loopt langs het Buitendijks plan. Het plan vormt daarbij een barrière tussen deze diepe geul en de kust van Noord-Holland. Het zout kan daarom minder makkelijk bij de kust komen.

Het IJsselmeer is voortdurend in beweging als gevolg van wind, rivierafvoer en spuien naar de Waddenzee.

We zien dat er langs de kust van Medemblik vaak een noordwaartse stroming is. Om het water voor de landbouw zoet te houden is het plan aangepast om deze noordwaartse stroming te versterken en te verhinderen dat het zoute water in de vaargeul ten oosten van het plan bij de kust kan komen.

Berekeningen tonen aan dat het plan positief werkt op de zoetwateraanvoer langs de Noord-Hollandse Kust en zoutindringing kan tegengaan.

Het Buitendijks plan kan dus bijdragen aan een betere waterkwaliteit en het tegengaan van zoutindringing in het gebied.

Stroming zonder en met Buitendijks plan

5. Van Oord (Michiel Roohé)

Beste commissie, Mijn naam is Michiel Roohé, ik spreek namens Van Oord als één van de ontwerpers van het Buitendijks Plan 3.0.

Dit plan is te beschouwen als een doorontwikkeling van de alternatieven voor een natuurproject die opgesteld zijn door Rijkswaterstaat. Deze zijn behandeld in het MER Wieringerhoek. Dit keer alleen inclusief het plaatsen van zonnepanelen. De zonnepanelen worden zodanig geplaatst dat natuurontwikkeling en het opwekken van energie op hetzelfde oppervlak kan plaatsvinden.

Deltares en Waardenburg Ecology hebben gecontroleerd dat ons plan geen significant negatieve gevolgen heeft voor de natuur, maar wel positieve, zoals u hiervoor heeft kunnen horen.

Dezelfde maatregelen die voor de natuurprojecten nodig waren om ze te beschermen tegen golven en ijs hebben wij ook opgenomen. Dit zijn beschermende randen zoals ze al jaren liggen bij andere natuurgebieden in het IJsselmeer, ontworpen door dezelfde mensen. Dit past binnen water en bodem sturend.

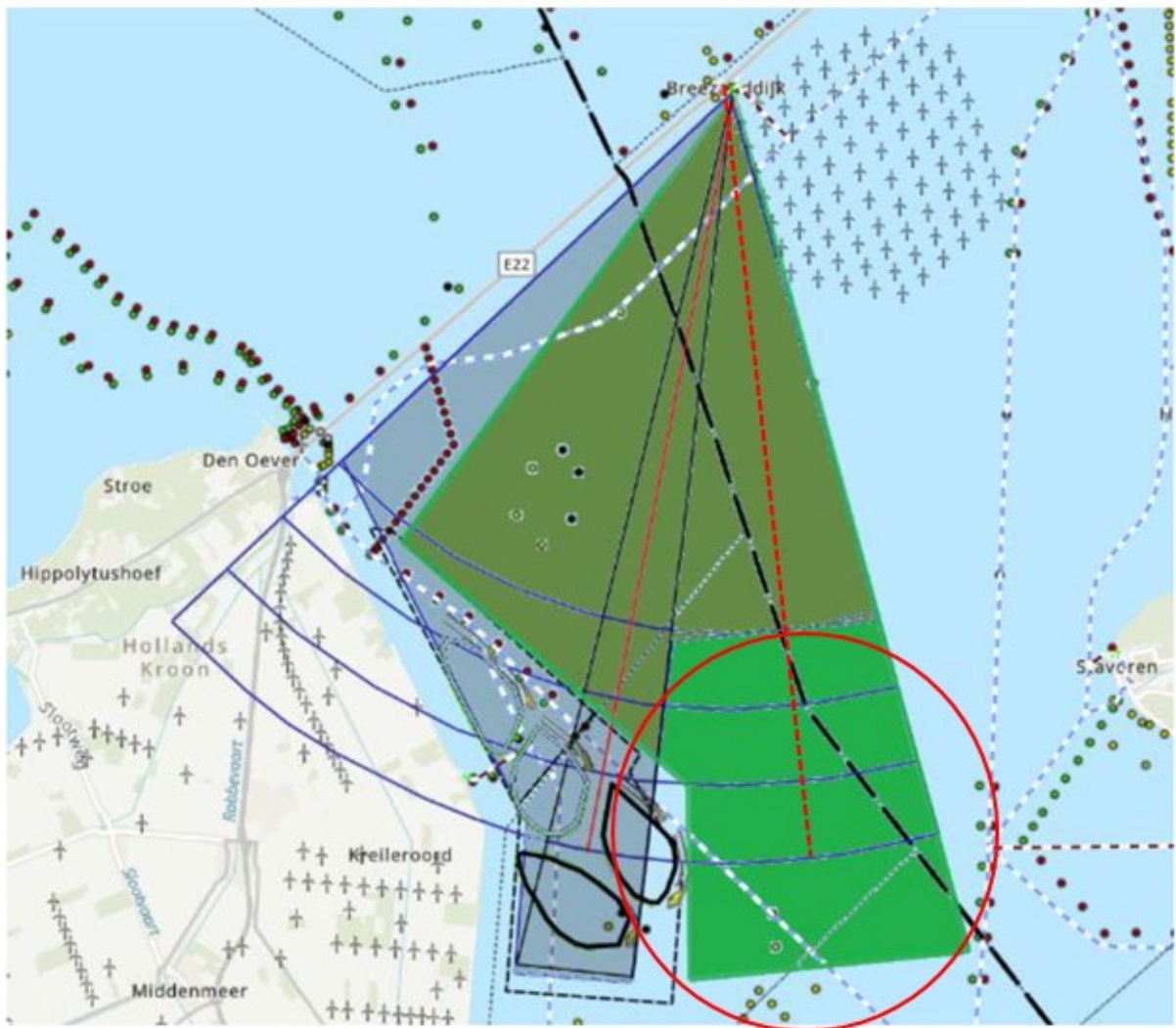
De bescherming bestaat uit een buitenrand van stortsteen met daarachter nog een extra rand van een lage natuurlijke zandbank. Het onderliggende plaatje vormt een illustratie van de breking van ijs op een dergelijke rand. De ijsbergen die theoretisch kunnen ontstaan zullen het binnengebied van de atollen niet bereiken. Het jaarlijks controleren en bijwerken van eventuele schade aan de randen hebben we opgenomen in het onderhoudsbudget.

Kruierend ijs

Op de harde randen die ontstaan aan de oostzijde kunnen we nieuwe observatieposten inrichten voor defensie om het testen van munitie te monitoren. Wij begrijpen de aanvankelijk kritische houding van defensie omdat dit operationeel lastiger is dan de observatiepost op de huidige dijk.

Voordeel is echter dat bij de (door Defensie) gewenste verlenging van de schietafstand dit beter past op het midden van het IJsselmeer dan langs de rand bij de Wieringermeerdijk. Dit komt onder andere door de benodigde geluidscontour. Zie onderstaande illustratie. Defensie heeft in de stuurgroep van de marktverkenning aangegeven geen showstopper te willen zijn. Overleg om met defensie over de mogelijke oplossingen te praten staat gepland in juni.

Een mogelijke zonering voor het oefengebied van Defensie

Hier wil ik het voor nu bij laten. Uiteraard ben ik bereid eventuele al dan niet technische vragen te beantwoorden.